

УДК 339.9

Харун О.А.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин
Хмельницького національного університету

Стецюк О.В.

магістр
Хмельницького національного університету

РОЗВИТОК НЕОЛІБЕРАЛЬНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ В СИСТЕМІ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

АНОТАЦІЯ

У статті з'ясовано сутність понять «глобалізація» та «неоліберальна глобалізація». Визначені основні провідники неоліберальної глобалізації. Виокремлені характерні ознаки неоліберальної моделі глобалізації. Визначений комплекс суперечностей, притаманних неоліберальній моделі глобалізації.

Ключові слова: глобалізація, неоліберальна глобалізація, неоліберальна модель глобалізації, світогосподарський розвиток, транснаціоналізація, світове господарство.

АННОТАЦІЯ

В статье выяснена сущность понятий «глобализация» и «неолиберальная глобализация». Определены основные проводники неолиберальной глобализации. Выделены характерные признаки неолиберальной модели глобализации. Определен комплекс противоречий, присущих неолиберальной модели глобализации.

Ключевые слова: глобализация, неолиберальная глобализация, неолиберальная модель глобализации, мирохозяйственное развитие, транснационализация, мировое хозяйство.

ANNOTATION

The article defines the essence of "globalization" and "neoliberal globalization". The main conductors of neoliberal globalization are defined. Characteristic features of the neoliberal model of globalization are highlighted. The complex of contradictions inherent in the neoliberal model of globalization is considered.

Key words: globalization, neoliberal globalization, neoliberal model of globalization, world economic development, transnationalization, world economy.

Постановка проблеми. Сучасний світовий економічний розвиток характеризується таким явищем, як глобалізація. Глобалізація є багатовимірним процесом, який охоплює усі сфери суспільної життєдіяльності, докорінно змінює принципи і характер повсякденної людської практики. Глобалізаційні процеси розвиваються суперечливо. Поглиблюється нерівномірність розвитку окремих регіонів світу, здійснюються спроби посилення впливу окремих держав на процес світового економічного розвитку. Спроби формування однополярного світу супроводжуються різного роду економічними та політичними кризами світового простору. Розквіт тероризму і локальні військові конфлікти впливають на темпи економічного розвитку окремих держав [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання глобалізації та неоліберальної концепції глобалізму досліджувалися у роботах таких видатних вітчизняних і зарубіжних дослідників, як І. Валлерстайн, Н. Тарханова, С. Циганов, В. Ключко, В. Коллонтай, З. Перегудов, О. Білорус, М. Алле, А. Уткін,

А. Гальчинський, Дж. Маклін, Ю. Остерхаммел, Ю. Пахомов, Н. Пітерссон, Р. Робертсон та ін. Однак зазначений аспект досліджуваної проблеми є недостатньо висвітленим у науковій літературі.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження процесів глобалізації і неоліберальної глобалізації та визначення їхнього місця в системі світового господарства.

Виклад основного матеріалу дослідження. До початку ХХІ століття світова економіка вступила в якісно нову фазу інтернаціоналізації економічного життя, яку визначають як глобалізацію світової економіки [2, с. 98].

Глобалізація – багатовимірний, нелінійний процес, який справляє неоднозначний, різноспрямований та суперечливий вплив на сучасний світогосподарський розвиток, економічну безпеку держав та розподіл між ними економічних вигод і загроз, що виникають.

У Підсумковому комюніке Кельнського саміту країн Великої сімки (1999 р.) зазначено, що глобалізація – це складний процес прискорених та збільшених у масштабах потоків ідей, капіталів, техніки, товарів і послуг у всьому світі, який спричинив кардинальні зміни у всіх суспільствах.

Економічна глобалізація та транснаціоналізація сприяють посиленню взаємозв'язків між країнами світу, зростанню обсягів міжнародної торгівлі та транскордонних фінансових операцій, розширенню масштабів діяльності ТНК і водночас загострюють питання, пов'язані з ефективним природокористуванням і сталим економічним розвитком [3, с. 4].

Відкритість і динамізм трансформацій сприяли поліпшенню соціальних умов життя. Інтеграція стимулювала ефективність виробництва і вплинула на створення системи нової зайнятості людських ресурсів. Інформаційна революція і багатогранна взаємодія культур та цінностей посилювали тенденції до становлення демократичних суспільств і забезпечення прав людини та основних свобод, розвитку нововведень. Одночасно констатується, що для нерозвинутих країн, бідних соціальних спільнот глобалізація супроводжується кризовими ризиками, пов'язаними з необхідністю зміни місця роботи і проживання, вдосконалення освіти і кваліфікації, фінансовою невизначеністю та інформаційною дискримінацією.

Однією із суперечностей глобалізації стала неспроможність держав регулювати економіку на національному рівні за відриву від світових господарських процесів і стану міжнародної кон'юнктури, оскільки суперництво країн за приплив іноземних інвестицій унеможливило використання таких традиційних інструментів макроекономічного регулювання, як експортні субсидії, курс національної валюти, митні тарифи, ставка рефінансування центрального банку тощо. Зростання внутрішньофірмових трансакцій ускладнило реалізацію економічної і податкової політики, послабився зв'язок глобального ринку, що зростає, з географічною територією. Виникли і проблеми, пов'язані з мобільністю капіталу, цей процес зменшив ефективність трудового законодавства, підірвав можливості реалізації соціальних програм і цілей соціального добробуту. Все більша частина національного багатства (інтелектуальні ресурси, знання, науково-технічний потенціал) почала функціонувати поза державним контролем тощо [4].

Вимоги глобалізації справляють суперечливий вплив на трансформаційний потенціал перехідних економічних систем, які функціонують за несприятливих умов зростання нестійкості світогосподарської системи та прискореного входження до структур уже сформованих економічних зв'язків. Пошуково-експериментальний характер економічних та інституційних трансформацій цих країн доповнюється:

- випереджальною зовнішньоекономічною лібералізацією, яка створює переважно зовнішній, а не внутрішній тиск на національних товаровиробників, ускладнюючи можливості їх пристосування до конкурентного середовища;

- прискореною лібералізацією валютно-фінансової сфери, яка формує передумови для переведення капіталу з проблемного реального сектору в більш гнучкий сектор валютних операцій, операцій із цінними паперами тощо;

- скороченням можливостей національних урядів щодо регулювання торгівлі конкурентних відносин, реалізації податкової політики, досягнення цілей суспільного добробуту;

- підривом національної самодостатності економічного розвитку, зростанням зовнішніх і внутрішніх ризиків трансформаційних економік, пов'язаних із їх перетворенням на менш вартісний придаток розвинутого світу;

- зростанням домінування ТНК і відпливом продуктивних ресурсів, що позбавляє національні економіки важливих джерел саморозвитку, викликаючи структурне спрощення їхніх народногосподарських комплексів [4].

За цих обставин важливого значення набуває чітке розмежування об'єктивних процесів глобалізації світогосподарського розвитку та конкретних соціально-економічних форм реалізації цього складного і суперечливого процесу, а також усвідомлення того, що неоліберальна модель глобалізації, яка домінує в сучасному світі, є лише однією з можливих альтернатив

багатовекторного процесу глобальної трансформації світової економіки.

Відзначимо, що поряд з об'єктивними процесами глобалізації в 70-ті роки ХХ століття почала бурхливо розвиватися теорія неоліберальної глобалізації, яка з кінця минулого століття стала панівною не тільки в теорії, але і в економічній практиці, політиці та ідеології.

Неоліберальна глобалізація – це форсований варіант глобальної інтеграції господарського, політичного і культурного життя людства з максимальним використанням досягнень науково-технічного прогресу, ринкових механізмів та вільної конкуренції за ігнорування соціальних, культурних, цивілізаційних та природних особливостей держав [5].

Головною вимогою неолібералізму є розширення індивідуальних свобод, обмеження державного втручання в господарське життя й орієнтація на ринок. Особливе значення надається приватизації, лібералізації торгівлі і цін, суворій фіскальній політиці, дерегулюванню підприємницької діяльності і, безумовно, скороченню фінансової діяльності держави.

Основними провідниками неоліберальної глобалізації є розвинені країни Заходу і контрольовані ними провідні міжнародні економічні організації (МВФ, СОТ, СБ), що перетворилися на інституційно-правові центри неоліберальної глобалізації. Механізм, за допомогою якого «вводився» процес неоліберальної глобалізації, такий: через політичний тиск за допомогою прямих дій уряду або через діяльність МВФ, СБ чи СОТ нав'язувалися національним економікам жорсткі умови «структурної адаптації» – без урахування специфіки становища в них.

Активними провідниками неоліберальної глобалізації є транснаціональні корпорації. Великий економічний потенціал та мобільність транснаціональних корпорацій, підживляючи ефективність національних держав, отримують перспективу створення нових центрів влади, формування правил ринкової гри на глобальному рівні. Причому в міру посилення процесів глобалізації уряду все більше стають зобов'язаними слідувати вимогам зовнішнього світу. Таким чином, з некерованого, історично об'єктивного процесу глобалізації процес неоліберальної глобалізації перетворився в інституційно оформлений і свідомо спрямовується. Неоліберальна глобалізація в її нинішньому силовому виконанні порушила природний процес розвитку економічної інтеграції, підірвала всі принципові засади традиційного світового порядку. Фактично у виграві від глобалізації та отримали основну частину переваг «багаті» країни – країни «золотого мільярда». Відбувається не конвергенція чи вирівнювання доходів, а радше їх поляризація [6].

Несправедливий розподіл благ від глобалізації породжує загрозу конфліктів на регіональному, національному та інтернаціональному рівнях. Відбувається процес вестернізації між-

народної політичної системи: Заходу належить головна роль у визначенні характеру розвитку світової системи. Політика неоліберальної глобалізації ототожнюється з концепцією побудови однополюсного світу, створенням уніфікованої цивілізації, керованої з єдиного центру країн «великої сімки».

Неоліберальна глобалізація стає відображенням боротьби за економічний і політичний переділ світового геополітичного простору в ХХІ столітті. У процесі глобалізації відбувається консолідоване протистояння розвинених країн решті світу. Глобалізація породжує безліч проблем і в соціальній сфері значної кількості держав. Спостерігається подальше зростання і без того колосальних диспропорцій у життєвому рівні населення «багатих» і «бідних» країн. До них належать цілі регіони. Причому в Латинській Америці, Південній Азії та країнах Африки кількість бідних продовжує зростати [6].

Важливо відзначити, що глобалізація має наслідки і неекономічного характеру, пов'язані з величезними ризиками і навіть можливістю катастрофи. Однією з таких областей є сфера безпеки, де глобалізаційні процеси можуть привести до виникнення конфліктів. Інша область – це політичні кризи, здатні перерости з локальних у великомасштабні. Третьою сферою можна назвати екологію та охорону здоров'я.

Не менш важливим є вплив на суспільство як таке. Глобалізація активно або пасивно має великий вплив на ментальність, соціальну поведінку, життєвий світ людей. В умовах процесу глобалізації змінюються мотиви і ціннісні орієнтири людей. Зростає індивідуалізація сучасних суспільств в умовах прогресуючого ослаблення зв'язків особистості з певним соціальним середовищем або групою, все менш здатними забезпечувати її чіткою і ясною системою норм, цінностей, стандартів поведінки. Зміна соціально-поведінкових властивостей особистості та її відносин із суспільством, безумовно, в кінцевому підсумку позначиться на історичному розвитку людства. Наростаючий процес формування глобального інформаційного суспільства як актуального явища науково-технічної цивілізації приводить до того, що стираються елементи культурної диференціації. Крім того, в нинішніх умовах глобалізації спостерігається різке зниження керованості суспільних процесів. Необхідна модифікація інститутів і систем управління суспільним розвитком, яка дала би змогу з більшою результативністю втручатися у процеси глобалізації з метою протиборства не з об'єктивною логікою цих процесів, а з витратами і можливістю несправедливого їх використання в інтересах невеликої кількості держав і порівняно вузьких соціальних груп [4].

На думку відомого американського дослідника І. Валлерстайна, сучасна світова економіка була та залишається капіталістичною світ-економікою: її основною рушійною силою є нескінченне нагромадження капіталу; її межі

утворює поділ праці, який охопив земну кулю, починаючи з середини ХІХ ст.; суверенні держави виникли цих межах; вони об'єднані у міждержавну систему; нагромадження капіталу відбувається у межах частково вільного світового ринку; різна потужність держав викликає нерівномірний розподіл світового прибутку, забезпечуючи постійне його переміщення від периферії до центру; капіталістична світ-економіка має періодичні цикли розширення та скорочення, викликані монополізацією економічного життя [7].

Обмежена капіталістичною світ-системою неоліберальна глобалізація «має свій власний набір економічних правил, що базуються на відкритті, дерегуляції і приватизації національних економік з метою зміцнення їхньої конкурентоспроможності та збільшення привабливості для іноземного капіталу», що означає «поширення капіталізму вільного ринку на практично всі країни світу». Її ідеологічною основою є логіка «ортодоксального ринкового фундаменталізму», пов'язана з утвердженням суто ринкових мотивів і принципів поведінки у всіх сферах суспільного життя та відторгненням фундаментальних морально-етичних, духовних цінностей, нагромаджених людством у процесі свого історичного розвитку: справедливості, солідарності, соціальної злагоди, безпеки, добробуту майбутніх поколінь [7].

Отже, можна виокремити такі характерні ознаки неоліберальної моделі глобалізації, як:

1. Поглиблення нерівномірності розвитку та посилення диспропорцій світової економіки, розширення експансії транснаціонального капіталу, нарощування монополістичних позицій розвинених країн на глобальних ринках товарів, послуг, капіталів. На думку більшості науковців, глобальні ТНК та світові фінансові центри є головними генераторами ідей неоліберальної глобалізації, яка породжує небезпеку деградації окремих національних економік на основі технологічного, екологічного та інформаційного неокolonіалізму. Знищуючи конкуренцію з боку національних товаровиробників у менш розвинених державах із нестійкими, корумпованими урядовими структурами, вони залишаються поза межами правового поля, орієнтованого на національний економічний простір.

2. Стихійний характер здійснення та спрямованість на реалізацію короткострокових інтересів індустріально розвинених країн, загальний виграв яких від високого рівня відкритості національних економік поки що перевищує їхні втрати. Підштовхуючи менш розвинені країни до ліквідації торговельних бар'єрів та зберігаючи власні на основі політики подвійних стандартів, консервуючи економічну відсталість країн третього світу та зміцнюючи їх технологічну залежність, розвинені країни забезпечують собі непропорційно великі вигоди від глобалізації, поглиблюючи поділ світу на розвинений центр і відсталу та залежну периферію.

3. Ігнорування соціально-економічної, культурної, історичної специфіки розвитку національних економік, їх системна вестернізація, форсована гомогенізація на жорсткій монетаристській основі механізмів їх господарського регулювання, нав'язування менш розвиненим країнам моделі уніфікованого наздоганяючого розвитку, зорієнтованого на використання коштів, досвіду та технологій, що надходять із-за кордону. Рекомендуючи країнам третього світу та перехідним економікам реалізувати політику «структурної адаптації», «золотого корсета», «вашингтонського консенсусу», «шокової терапії» з метою їх прискореної інтеграції у світову економіку, інституціоналізовану навколо набору уніфікованих «правил гри», розвинені країни реалізують власні інтереси та вигоди, ігноруючи можливі негативні соціально-економічні наслідки цих дій.

4. Обмеження національного суверенітету та посилення диктату впливових міжнародних фінансових інститутів, послаблення ролі держави у сфері регулювання національних економік, соціального захисту населення, деградація природного середовища на догоду ринковій наживі, загострення глобальних проблем.

5. Пріоритет ідеології ринкового фундаменталізму, що породжує загрозу духовного збіднення людства, втрати національної ідентичності, стандартизації та уніфікації національних культур, традицій, звичаїв, поширення масової культури, споживацького ставлення до природи, національної та релігійної нетерпимості тощо [5].

Критикуючи неоліберальну модель глобалізації, зарубіжні та вітчизняні дослідники звертають увагу на комплекс притаманних їй суперечностей, зокрема:

- між об'єктивним процесом інтеграції різних країн, народів у єдину систему і прагненням окремих кіл світової еліти встановити свою гегемонію над планетою;

- між виникненням єдиного світового економічного простору та поділом світу на ядро і периферію;

- між інтересами ядра та інтересами периферії;

- між становленням єдиного економічного простору та виникненням потужних регіональних блоків;

- між об'єктивною тенденцією до збільшення обсягів виробництва, зростання продуктивності праці та тенденцією до поглиблення поляризації доходів і споживання;

- між зростанням ефективності світової економіки та падінням життєвого рівня значної частини населення планети;

- між ефективністю вільного переміщення капіталів і руйнівною спекулятивною діяльністю світової фінансової еліти;

- між фінансовим капіталом і віртуальним сектором та промисловим капіталом і реальним сектором глобальної економіки;

- між культурним урізноманітненням і культурним нівелюванням за стандартами попкультури, встановленням єдиної шкали цінностей, зорієнтованої на гроші та наживу;

- між потребою у стабільності та поширенням локальних осередків нестабільності, міжнародної злочинності та тероризму;

- між об'єктивною необхідністю формування глобальної планетарної спільноти як єдності різноманітних цивілізацій та фактичним утвердженням однополюсного світу, в якому домінує західна цивілізація [8].

Важливо зазначити, що неоліберальна модель глобалізації має згубні наслідки не лише для країн третього світу, але і для розвинених країн. Так, на думку відомого західного економіста, лауреата Нобелівської премії Моріса Але, «всеосяжна глобалізація торгівлі між країнами із суттєво різними рівнями заробітної плати (за обмінним курсом валют) не може не привести в кінцевому рахунку повсюди – як у розвинених, так і в менш розвинених країнах – лише до безробіття, падіння темпів економічного зростання, нерівності, злиднів. Вона не є ні неминучою, ні необхідною, ні бажаною» [9].

Таким чином, сьогодні глобальна трансформація світового господарства привела людство до розгалуження шляхів подальшого розвитку, своєрідної «точки біфуркації», проходження якої має вивести (за певних умов) його подальший розвиток на якісно новий рівень. Це актуалізує проблему пошуку нової парадигми міжнародних відносин та співробітництва, заснованої на філософському осмисленні економічної глобалізації у загальноцивілізаційному контексті.

Усвідомлення складної будови сучасного світу та довгострокових стратегічних інтересів людства, пов'язаних із відродженням провідної ролі соціокультурного чинника світогосподарського розвитку, покликали до життя концепції «синергетичної», «моральної», «соціально-ринкової», «керованої» глобалізації, «глобалізації з людським обличчям», за якої пріоритетними стають інтереси основної маси населення планети: як теперішніх, так і майбутніх поколінь. Характерними ознаками нової моделі глобалізації є:

- відновлення рівноваги між ринковими та позаринковими регуляторами у світовому масштабі;

- гуманізація та орієнтація на загальнолюдські цінності, дотримання громадянських прав і свобод, визнання культурної самобутності всіх народів світу;

- розвиток діалогу та партнерства цивілізацій, проголошення взаємодії та співпраці універсальними формами людських відносин, перевага економіки над політикою;

- забезпечення балансу інтересів та рівності можливостей для всіх країн, визнання специфічних потреб розвитку;

- демократизація діяльності міжнародних організацій, формування ефективного механізму координації дій національних держав;

– усунення практики подвійних стандартів у відносинах між країнами, ліквідація штучних бар'єрів для поширення знань та інформації, розширення доступу до нових ідей, науково-технічних досягнень з метою зростання добробуту та якості життя населення всіх країн;

– забезпечення більшої інформованості суспільства щодо проблем глобалізації, залучення незалежних громадських і наукових організацій до розроблення та прийняття господарських рішень на всіх рівнях влади;

– екологічна та соціальна спрямованість економічного розвитку, гармонійне відтворення людини, соціальних відносин, здорового довкілля;

– формування багатополярного світу, співпраця національних держав та міжнародних організацій у вирішенні глобальних проблем [10].

Йдеться насамперед про перетворення глобалізації зі стихійного в інституційно оформлений та свідомо спрямований процес. У новому столітті виклик глобалізації полягає не в тому, щоб зупинити розширення глобальних ринків, а в тому, щоб знайти правила та інститути для більш ефективного управління на місцевому, регіональному та глобальному рівнях із тим, щоб зберегти переваги глобальних ринків і одночасно створити необхідний простір, в якому людські, суспільні та природні ресурси працювали б не лише на прибуток, а й на людей.

Отже, глобальні трансформації радикально впливають на розвиток цивілізації і потребують не тільки теоретичного осмислення світових еволюційних процесів, а й практичної підготовки людства до сприйняття ідеології гармонійного інтелектуального суспільства, яка виключає нецивілізовані методи вирішення конфліктів, проголошує відмову від політики глобальної конфронтації та має на меті побудову всеосяжної, сучасної за своєю природою глобальної цивілізації на основі базових цінностей різних народів.

Висновки. Таким чином, глобалізація – це багатовимірний, нелінійний процес, який справляє неоднозначний, різноспрямований і суперечливий вплив на сучасний світогосподарський розвиток, економічну безпеку держав та розподіл між ними економічних вигод і загроз, що виникають. Поряд із процесами глобалізації почала бурхливо розвиватися теорія неоліберальної глобалізації – це форсований варіант глобальної інтеграції господарського, політичного і культурного життя людства з максимальним використанням досягнень науково-технічного прогресу, ринкових механізмів та вільної конкуренції за ігнорування соціальних, культурних, цивілізаційних та природних особливостей держав. Неоліберальна модель глобалізації має згубні наслідки для країн третього світу та певною мірою для розвинених країн. Із розвитком глобалізації та її наслідків виникає необхідність для створення нової глобальної моделі, яка могла б усунути недоліки та суперечності, що супроводжують суспільство та світ на сучасному етапі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бауман З. Глобалізація: наслідки для людини та суспільства / З. Бауман. – М. : «Увесь Світ», 2004. – 188 с.
2. Тарханова Н.О. Глобалізація світового господарства та її вплив на економічний розвиток України / Н.О. Тарханова // Вісник Донецької національної академії будівництва і архітектури. – 2013. – № 2(100). – С. 98–103.
3. Циганов С.А. Проблеми сталого розвитку у контексті неоліберальної моделі глобалізації / С. А.Циганов, А. М. Яншина // Економіка України. – 2013. – № 4(617). – С. 4–13.
4. Ключко В. Глобалізація та особливості сучасної економічної кризи / В.Ключко // Економіка України. – 2011. – № 9. – С. 27–37.
5. Коллонтай В. Про неоліберальну модель глобалізації / В. Коллонтай // Світова економіка і міжнародні відносини. – 1999. – № 10. – С. 4–12.
6. Перегудов З.В. Неоліберальна глобалізація: чи є альтернатива? / З.В. Перегудов // МЕМО. – 2002. – № 4. – С. 22–28.
7. Валлерстайн І. Після лібералізму / І. Валлерстайн. – К. : Едіторіал, 2003. – 256 с.
8. Білорус О.Г. Економічна система глобалізму / О.Г. Білорус. – К. : КНЕУ, 2003. – 380 с.
9. Алле М. Глобалізація: руйнування умов зайнятості та економічного зростання. Емпірична очевидність / М. Алле. – М. : ТЕИС, 2003 – 314 с.
10. Уткін А.І. Глобалізація: процес і осмислення / А.І. Уткін. – М. : ЮНІТІ-ДАНА, 2002. – 334 с.

REFERENCES:

1. Bauman Z. (2004) Hlobalizatsiia: naslidykly dlia liudyny ta suspilstva [Globalization: implications for individuals and society]. Moskva. : «Uves svit».
2. Tarkhanova N.O. (2013) Hlobalizatsiia svitovoho hospodarstva ta yii vplyv na ekonomichniy rozvytok Ukrainy [Globalization of the world economy and its impact on the economic development of Ukraine]. Bulletin of the Donetsk National Academy of Civil Engineering and Architecture, no. 2(100), pp. 98–103.
3. Tsyhanov S.A., Yanshyna A.M. (2013) Problemy staloho rozvytku u konteksti neoliberalnoi modeli hlobalizatsii [Problems of sustainable development in the context of the Neoliberal Model of Globalization]. Ukraine economy, no. 4(617), pp. 4–13.
4. Klochko V. (2011) Hlobalizatsiia ta osoblyvosti suchasnoi ekonomichnoi kryzy [Globalization and features of the modern economic crisis]. Ukraine economy, no. 9, pp. 27–37.
5. Kollontai V. (1999) Pro neoliberalnu model hlobalizatsii [About the neoliberal model of globalization]. World economy and international relations, no. 10, pp. 4–12.
6. Perehudov Z.V. (2002) Neoliberalna hlobalizatsiia: chy ye alternatyva? [Neoliberal globalization: is there an alternative?]. MEMO, no. 4, pp. 22–28.
7. Vallerstain I. (2003) Pislia liberalizmu [After Liberalism]. Kyiv. : Editorial (in Ukrainian).
8. Bilorus O.H. (2003) Ekonomichna sistema hlobalizmu [Economic system of globalism]. Kyiv : KNEU (in Ukrainian).
9. Alle M. (2003) Hlobalizatsiia: ruinuvannia umov zainiatosti ta ekonomichnoho zrostantia. Empyrychna ochevydnist [Globalization: the destruction of employment and economic growth. Empirical evidence]. Moskva : TEYS.
10. Utkin A.I. (2002) Hlobalizatsiia: protses i osmyslennia [Globalization: process and contemplation]. Moskva : YuNITI-DANA.

Kharun O.A.

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Senior Lecturer at Department of International Economic Relations,
Khmelnytskyi National University*

Stetsiuk O.V.

*Master, Department of International Economic Relations,
Khmelnytskyi National University*

DEVELOPMENT OF NEOLIBERAL GLOBALIZATION IN THE WORLD AGRICULTURAL SYSTEM

The purpose of the article is to study processes of globalization and neo-liberal globalization and determine their place in the world economy.

It is considered that globalization is a multidimensional, non-linear process that produces ambiguous, divergent, and contradictory effects on contemporary world economic development, the economic security of states, and the distribution of economic benefits and threats that arise between them. Globalization has a contradictory impact on the transformational potential of transitional economic systems that operate under adverse growth conditions, the volatility of the global economic system, and accelerated entry into the structures of already established economic relations.

It is noted that globalization has consequences and non-economic nature, which is associated with tremendous risks and even the possibility of disaster.

It is found that along with the development of globalization, there was developed the theory of neoliberal globalization – a forced variant of global integration of the economic, political, and cultural life of humanity with the maximum use of achievements in scientific and technological progress, market mechanisms, and free competition in ignoring social, cultural, civilizational, and natural peculiarities of states. It is noted that the neoliberal model of globalization has deleterious effects not only for third world countries but also, to a certain extent, for developed countries.

It is defined that the main conductors of neoliberal globalization are developed Western countries and controlled by them leading international economic organizations of the IMF, the WTO, the SB, which have become institutional and legal centres of neo-liberal globalization. The most active conductors of the neoliberal model of globalization are transnational corporations.

There are highlighted five distinctive features of the neoliberal model of globalization, which have a complex of inherent contradictions.

Therefore, global transformations have a radical effect on the development of civilization and require not only a theoretical understanding of world evolutionary processes but also the practical preparation of humanity for the perception of the ideology of a harmonious intellectual society, which excludes non-civilized methods of conflict resolution, proclaims a rejection of the policy of global confrontation, and aims at the construction of an all-encompassing modern in its nature of global civilization based on the basic values of different peoples.